

Oponentský posudek bakalářské práce Terezy Lukešové „Duše jsou jenom lidi, co potřebují komunikovat: Povaha duchovních bytostí a zacházení s nimi v rámci internetových poraden“. Praha, Fakulta humanitních studií UK 2022, 52 s.

Bakalářská práce Terezy Lukešové se věnuje problematice povahy duchovních bytostí a praktik s nimi spojených. Činí tak na základě diskusních příspěvků dvou poradenských internetových serverů a výpovědí dvou aktérů, kteří mají s touto problematikou přímou zkušenost. Problematiku nahlíží z parantropologické perspektivy, v jejímž rámci uplatňuje tzv. věřičný pohled.

Autorce se daří v celé práci uplatňovat vytyčený teoreticko-metodologický přístup, vhodně doplněný o teorie nečistého jako nemístného (Douglas) a brikoláže (Lévi-Strauss), které jí poskytují relevantní interpretační rámce. Práce je výborně zpracována i po stránce metodologické – autorka je explicitně reflexivní, metodologii výzkumu prezentuje v procesuální perspektivě, která dokládá, jak se dokázala vypořádat s problémy, které při výzkumu nastávaly (proti-pandemická opatření, problémy se vstupem do terénu, změna zaměření práce ad.). Autorka obratně pracuje s daty, na jejichž základě induktivně buduje výsledky, které přináší zajímavé postřehy a zjištění (týkající se zejména řady rozporů a nesouladů, jichž si aktéři nemusí být vědomi, aniž by však jakkoliv zpochybňovala jejich výroky), přičemž vhodně využívá obou zmiňovaných teorií (brikoláže a nemístného). Práce je tak po všech stránkách vydařená a byla skutečně radost ji číst.

Přesto mám k jejímu obsahu a formě několik připomínek. Práce má standardní strukturu empirické stati (teorie, metodologie, zjištění), ale mnohem více by jí slušelo jednotlivé části po vzoru etnografického psaní více propojit. Jednak by tím teorie tolik neevokovala „slovníček pojmů“ (s. 7-8 a 10-12) a zároveň by nepůsobila dojmem, že opakuje stejné myšlenky na různých místech (slovo dojem užívám záměrně, protože při opakovaném čtení jsem žádná opakování nenalezl, ačkoliv jsem se tohoto dojmu zbavit nemohl).

Ačkoliv je práce založena na výborně zvládnuté práci s daty, v některých pasážích (např. s. 44 a 45) jsou úryvky výpovědí aktérů prezentované mimo souslednost výkladu. V textu se tak zčista jasna objeví výrok, který je teprve následně usouvstažněn. Samozřejmě je legitimní nejprve prezentovat data a následně je interpretovat, nicméně je tomu třeba uzpůsobit strukturu výkladu. Tato „drobnost“ působí o to rušivěji, že se objevuje až v druhé polovině empirické části a do té doby je výklad zcela plynulý.

Práce je v podstatě prosta gramatických chyb a překlepů, je proto škoda, že se některé objevují v rámci úryvků výpovědí informátorů (např. s. 45). Pokud by se jednalo o doslovné zachycení výpovědi, bylo by vhodné v souladu s územ upozornit na tuto skutečnosti pomocí výrazu *[sic!]*. Ovšem vzhledem k tomu, že v práci je explicitně uvedeno, že výpovědi informátorů byly redigovány (s. 24), patrně se o tuto skutečnost nejedná.

Práce užívá velmi nestandardní systém označování výpovědí aktérů, kdy každou citaci označuje číslem podkapitoly a písmenem (např. Citace 4.1.b.). Ačkoliv rozumím záměru usnadnit odkazování na dříve uvedené výpovědi, evokuje tato forma titulky tabulek či obrázků. Ale to je spíše otázka osobních preferencí, než že by se jednalo o nedostatek.

Poslední připomínka se týká nepřesného či nedůsledného odkazování na některé zdroje, zejména těch s kolektivním autorstvím. V práci je opakovaně přisuzováno autorství korporaci (např. Oxford Bibliographies 2018, Sociologická encyklopedie 2017 či Contemporary American Religion 2019), případně editorům (Novotná, Špaček, Šťovíčková 2019) namísto samotným autorům (např. Buckser 2018, Nakonečný 2017 či Dianteill 2019). Nicméně zdroje jsou vždy spolehlivě dohledatelné, takže se jedná pouze o formální pochybení.

Tyto drobné nedostatky však nijak nesnižují kvality předkládané práce, o níž se domnívám, že jednoznačně splňuje požadavky kladené na bakalářskou práci. Doporučuji ji proto k obhajobě a navrhuji hodnocení **v ý b o r n ě**. Pro případnou diskusi navrhuji následující podněty.

1. V textu se uvádí, že „[v] rámci analyzovaných příspěvků si [...] „odvaděči“ a kněží často vzájemně vytýkají své přístupy.“ (s. 46). Jelikož autorka v textu nenabízí žádnou interpretaci tohoto zjištění, mohla by ji navrhnout v rámci diskuse.

2. Autorka v textu užívá koncept brikoláže pro „sestavování soukromé spirituality skládáním již existujících prvků“ (s. 10). V čem spočívá analytická síla tohoto konceptu, zejména v porovnání s alternativami, jako např. hybridizace či náboženská/spirituální synkreze?

V Praze 25. 1. 2022

Mgr. Martin Heřmanský, Ph.D.